

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

100. An conjugati, quando delectantur morosè de aliquo objecto libidinoso, teneantur in confessione explicare circumstantiam conjugij, videlicet se esse conjugatos? Et docetur delectationem de aliquo ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76393)

bus addit malitiam specificam necessariò fatendam, & reducitur ad incestum. Et tandem quartò, dicendum est reduci eam ad incestum, si quis accessum habet cum consanguinea in primo gradu sponse propriae de futuro contra publicam honestatis impedimentum dirimens in eo gradu matrimonium. Et ideo talis circumstantia erit in confessione aperienda. Sed similibus relictis ad alia procedamus.

RESOL. XCIX.

An circumstantia modi in copula coniugali sit in confessione aperienda?

Et notatur, quod aliquando hoc efficitur etiam sine culpa veniali, ubi non captanda voluptatis gratia hoc efficitur, sed aliqua iusta causa interveniente, propter pinguedinem viri vel propter periculum ne fetus suffocetur.

Etiamsque advertitur, quod vxor tenetur reddere debitum, etiamsi vir cum culpa veniali ex variatione situs velit copulam complere? Ex part. 1. tract. 7. Ref. 35.

Super omni contento in hac Resol. in tom. 2. tr. 6. Ref. 180. & in Ref. 185. §. Nota hic, & in Ref. 201. §. vlt.

§. 1. **R**espondeo, quidquid aliqui asserant, negati-
vè: & ita non peccat mortaliter vir, qui vult habere copulam cum vxore, vel à latere, vel sedendo, vel praeposterè, aut succumbendo, nisi adsit periculum effudendi semen extra vas, quia est abusus, ac naturalis ordinis peruersio in solis accidentibus, dum vas legitimum servatur. Et ita docet Sanchez de matrim. 10. 3. lib. 9. disp. 16. n. 3. & alij penes ipsum.

2. Nota vero, quod aliquando hoc efficitur, etiam sine culpa veniali, ubi non captanda voluptatis gratia hoc accidit, sed aliqua iusta causa interveniente, propter pinguedinem viri vel propter periculum, ne fetus suffocetur.

Sup. hoc si gnauer in Ref. & §. not. prateri- ta.

3. Notandum secundò, quòd vxor tenetur reddere debitum, etiamsi vir cum culpa veniali, vt, diximus, ex variatione situs velit copulam complere. Ita Sanchez ubi supra num. 8. licet probabiliter aliqui contrarium asserant, vt notat Henriquez lib. 12. cap. 16. num. 6. in Glos. lit. S. & alij.

RESOL. C.

An coniugati, quando delectantur morosè de aliquo ob-
iecto libidinioso, teneantur in Confessione explica-
re circumstantiam coniugij, videlicet se esse coniu-
gatos?

Et docetur delectationem de aliquo opere in eo sensu sumere malitiam ab illo, quod respiciat opus, seu obiectum hoc, aut illo modo sub quo opponitur vir-
tuti, ac proinde quamvis delectatio sit de opere malo, si tamen illud non respicit vt malum, ei vt sic se conformando; aut sub motivo, sub quo elicitur non opponitur virtuti, non erit mala saltem mortaliter.

Vnde delectatio de occisione, quamvis iniusta non est mortalis, quando est de illa, quatenus est honeste vtilis siue occiso, siue ipsi, qui de ea delectatur.

Similiter de esu carnum quamvis prohibito, quando est de illo, vt est delectabilis gustus ob rationem dictam.

Et ob eandem delectatio patris de morte filij, quia eum non potest commode sustentare, & è contra delectatio filij de morte patris, quia ei succedit in bonis.

Item delectatio Beneficarij de morte sui Pensionarij, quia liberatur à debito soluendi pensiones, hac non sunt mortalia.

Et idem est de desiderio simplici, quo predicti deside-
rant supradictis mortem ob dicta motiva, & non ob odium, neque ob aliud motivum malum, & mortale.

Et an qui desiderat pollutionem non ex effectu libidinis sed ob sanitatem, aut ob aliam licitam utilitatem non sit mortale?

Et à fortiori dicendum est non esse mortale delectationem de seminis effusione ob sanitatem, vel alium honestum finem.

Super est adhuc pulchra questio an si quis veniat castitatem in solo opere externo, peccet in delectatione de aliquo opere venereo?

Et firmatur, quod delectatio venerea de fornicatione ab habente votum absoluta castitatis capta, prater malitiam luxuriae contra castitatem, etiam habeat malitiam sacrilegij contra votum: Ex part. 5. tr. 1. 3. & Misc. 1. Ref. 99.

§. 1. **C**asus passim occurrit, & affirmativam sententiam prater Bonacinam, tenet Alphonsus de Leone de officio Confessorij, part. 1. recoll. 13. n. 54. Valq. in p. 2. to. 1. disp. 112 cap. 2. n. 10. & alij ratio est, quia in tali casu coniugatus non solum peccat peccato luxuriae contra castitatem, sed etiam peccato adulterij contra fidem matrimonij, qui venere delectatur de fornicatione cum non sua, non tantum peccare peccato luxuriae contra castitatem, sed etiam peccato adulterij contra fidem matrimonij. Hoc tamen posterius difficile est, & nullo fundamento probatum; quia difficile est, & absque sufficienti fundamento in matrimonio praestari fidem coniugij, non collocandi mentem in aliam. Ita Hurtado contra Valquez.

2. Verum his non obstantibus nouissimè negatiuam sententiam docet Pater Gaspar Hurtado de subiecto peccatorum, disputat. 4. difficultat. 10. ubi sic ait: Addit Valquez coniugatum, qui venere delectatur de fornicatione cum non sua, non tantum peccare peccato luxuriae contra castitatem, sed etiam peccato adulterij contra fidem matrimonij. Hoc tamen posterius difficile est, & nullo fundamento probatum; quia difficile est, & absque sufficienti fundamento in matrimonio praestari fidem coniugij, non collocandi mentem in aliam. Ita Hurtado contra Valquez.

3. Et tamen obseruandum, quòd licet Valquez affirmatiuè adhaereat opinioni, tandem in fine addit, non esse sibi admodum certam, ex quibus verbis colligitur etiam ex mente ipsius Valquez sententiam negatiuam non carere sua probabilitate; videndus est etiam omnino Castrus Palaus penes me ipsum in 3. part. tr. 6. resol. 73. qui alias adducit rationes pro firmanda sententia Hurtadi.

4. Non desinam etiam hic obiter adnotare eundem Hurtado loco citato difficultat. 9. docere delectationem de opere aliquo in eo sensu sumere malitiam ab illo, non quia ab eo accipiat malitiam in ipso repertam, sicut accipit affectus efficax; sed quia malitiam quam habet, quando est mala, sumit ex eo, quòd respiciat opus, seu obiectum hoc, aut illo modo, vel sub hoc, aut illo motivo, sub quo opponitur virtuti; ac proinde quamvis delectatio sit de opere malo, si tamen illud non respiciat vt malum, ei vt sic se conformando, aut sub motivo sub quo elicitur non opponitur virtuti, non erit mala saltem mortaliter. Vnde delectatio de occisione, quamvis iniusta, non est mortalis, quando est de illa quatenus est honeste vtilis, siue occiso, siue ipsi, qui de ea delectatur, & etiam delectatio de esu carnum, quamvis prohibito, quando est de illo, vt delectabilis gustui, ob rationem dictam; & ob eandem delectatio patris de morte filij, quia eum non potest commode sustentare, & è contra delectatio filij de morte patris, quia ei succedit in bonis; & delectatio Beneficarij de morte sui pensionarij, quia liberatur à debito soluendi pensionem, non sunt mortales. Et idem est de desiderio simplici, quo praedicti desiderant praedictis mortem ob dicta motiva, & non ob odium, nec ob aliud motivum mortale. Hucusque Hurtado, quae quidem sunt valde notanda, & antea docuerat Castrus Palaus, quem ego citavi.

ubi supra in 3. parte. tractatu 6. resol. 84. quidquid etiam probabiliter in contrarium asserat Montefinus in part. 2. tom. 2. disputat. 6. quaestio. 3. per totam. Ex quibus apparet malè aliquos contra me ipsum obmurmurasse; sed rectè Dominicus Bañez in 1. part. quaest. 1. artic. 8. dub. ult. conclus. 1. obseruat, quosdam omnia quæ eorum iudicio non conionant, grauioribus centuriis inurere, idque tanta facilitate, vt merito irideantur.

5. Nota etiam ex supradictis contra Sotum in 4. dist. 12. quaest. 1. art. 7. desiderium non efficax, sed simplex, seu inefficax, quo quis desiderat pollutionem, non ex affectu libidinis, sed ob sanitatem, aut aliam licitam vtilitatem, non esse mortale. Ita Paludanus in 4. dist. 9. quaest. 3. artic. 1. & alij, quos citat, & sequitur Hurtado difficultat. 14. Et à fortiori contra eundem Sotum, Medinam, & Ledesinam, quos citat, & sequitur Zunel in part. 2. quaest. 74. art. 8. dist. 4. dub. 2. & 4. dicendum est non esse mortale delectationem de feminis effusione ob sanitatem, vel alium honestum finem. Sed Basilus Pontius de matrim. lib. 10. cap. 16. §. 2. num. 12. putat, quòd gaudere de feminis effusione ob sanitatem, non est gaudere de pollutione, sed de bono sanitatis secuto. At de hoc dictum est alibi.

6. Sed ex dictis oritur pulchra quaestio, an si quis voueat castitatem in solo opere exteriori, peccaret in delectatione de aliquo opere venereo? & affirmatiuam sententiam docet Montefinus in part. 2. tom. 2. disputat. 7. quaest. 4. num. 9. 1. vbi sic ait: Si aliquis voueret castitatem solum in opere externo, eo ipso esset peccatum sacrilegij delectari, & consentire efficaciter in copulam, quia sicut quando lege præcipitur actus exterior, ille fit obiectum virtutis, & quando prohibetur, fit obiectum vitij, ac per consequens delectari de isto est peccatum. Ita si quis voueat castitatem in opere externo, illud constituitur opus Religionis, atque delectari de opere contrario est contra Religionem. Ita Montefinus. Verum contrariam sententiam docet Hurtado ubi supra, difficultat. 10. vbi firmat, quòd delectatio venerea de fornicatione ab habente votum absolutæ castitatis incepta, præter malitiam luxuriæ contra castitatem, etiam habet malitiam sacrilegij contra votum; secus esse si non vouisset absolute, & simpliciter seruare castitatem, sed tantum non agere contra illam opere exteriori, quia tunc dicta delectatione non peccaret contra votum. Et huic sententiæ ego adhareo.

RESOL. CL.

An coniugatus, qui habuit plures delectationes morosus teneatur aperire in confessione se esse coniugatum?

Et cursum docetur, quod qui habet votum castitatis debet votum explicare, quando ipse consilio, vel auxilio causa fuit, vt alij tale votum non habentes peccarent? Ex part. 9. tractat. 6. & Miscell. 1. Res. 4.

Plausibilis olim fuit Lectoribus hæc quaestio: idèd denuò nunc assero, ad illam sic respondere Quiedo in 1. 2. D. Thoma, tr. 6. cont. 4. punct. 7. n. 62. [difficultas est de delectatione coniugati cum non sua, an includat specialem iniustitiæ malitiam contra propriam vxorem? Affirmat Bonacina g. 4. de matrim. p. 8. n. 19. vers. Secundus casus. affirmatiuè videri respondendum ait Valq. disp. 11 2. in fine, vbi ait, hoc sibi non esse admodum certum, quod non solum putauit non certum Gaspar Hurtado de peccatis, disp.

4. difficult. 10. prope finem; sed difficile, & nullo fundamento probatum: quia difficile, & absque sufficienti fundamento ipsi videtur, in matrimonio præstari fidem coniugi non collocandi mentem in aliam. In fauorem partis negatiuæ adducit Palaum §. 4. cit. in fine, ex vna parte delectationem posse præscindere ab ea circumstantia, & ex alia probari has delectationes non lædere matrimonij finem ex eo, quod sint per se occultæ coniugibus, quod dubitando tantum dictum vult esse. Id autem, quod doctissimi viri dubitare fatentur, me ignorare gloriosè fatebor: malo enim cum doctissimo P. Valquez de hac re incertus & dubius hætere, quam cum aliis intrepidè affirmantibus sententiam ferre.] Ita Quiedo.

2. Sed licet ego sententiam Hurtadi contra Valquez intrepide non feram, tamen puto satis probabilem esse, & vt talem illam admittit Pater Lugo de princ. Theol. mor. p. 2. cap. 1. g. 4. n. 46. Et, me citato Bosius tr. de scrupulis, §. 7. n. 146. Vnde Pater Arriaga in Cursu Theol. tom. 3. disp. 47. sect. 4. n. 28. sic ait: [Quod Valquez docet, eum; qui vouit castitatem absolute, non restringendo ad actus externos, peccare contra votum per eiusmodi delectationes, omnino videtur verum, & sufficienter probatum: id autem quod addit sub dubio, scilicet, coniugatum peccare contra iustitiam per has delectationes, habet aliquam difficultatem: etenim, sicut docet Pater Valquez, matrimonij fidem exigere, ne habeat coniux delectationes erga aliam personam à seçita eodem modo dicendum videtur, matrimonium excludere: ne alius habeat delectationes de propria vxore: vt enim coniux totum se tradit coniugi, ita, vt sic dicam, totum se subtrahit cæteris: ergo, sicut ille peccat contra iustitiam debitam alteri coniugi, si de alia femina cogitet, ita reliqui peccabunt contra eandem iustitiam, si cogitent de ipso, vel ipsius foeminitatem enim nullum ius habent cæteri in ipsum, quam ipse in cæteros: eodè planè modo quo in ipsa actione exteriori, sicut ille peccando cum soluta facit contra ius vxoris, ita ipsa soluta peccans facit contra idem ius. Quòd si semel dicamus, iustitiam ibi impedire etiam ipsam internam delectationem cum aliena coniuge, seu cum non sua; non video cur non eadem iustitia impediatur in alienis eandem delectationem internam de coniuge aliena. Atqui meritò P. Valquez docet, non habere nouam malitiæ eam delectationem ex eo quòd respiciat alienam coniugem: ergo neque in coniugatis habebit ex eo, quòd de aliis à propria delectentur. Ratio à priori desumitur ex dictis: quia delectationes morosæ, quatenus versantur circa materias aliorum vitiorum, non habent per se grauitatem mortalem; ergo circumstantia, quòd sit vxoratus, & consequenter ex iustitia sit totus alterius in ordine ad vsum, qui non est corporis, sed mentis, non auget malitiam: quia ea delectatio ex cogitatione desumpta, proculdubio non est vltus corporis.] Huc vsque Arriaga.

3. Dico itaque, delectationem coniugis cum non sua, habere malitiam contra castitatem; sed non contra iustitiam: quoniam à circumstantia coniugij potest intellectus præscindere, non solum quando copula cogitur cum nupta, quod fateatur Valquez; sed etiam quando coniux cogitat copulam cum non sua, potest enim seipsum considerare quia solum: ergo circumstantia coniugij, quamuis se teneat ex parte delectantis, non tribuit malitiam delectationi. Nec per matrimonium obligantur coniuges ab his delectationibus abstinere, sicut obligantur vouentes castitatem. Nam hæc delectationes sunt ignotæ consorti quem subinde non afficiunt iniuria: nec item priuant illum copula sibi debita: non ergo sunt contra iustitiam; sed solum contra castitatem.

4. Vnde, licet magis probabiliter circa difficultatem propositam

Tit. 1. §. 57. n. 218j.

T. ON
era
10 II
III